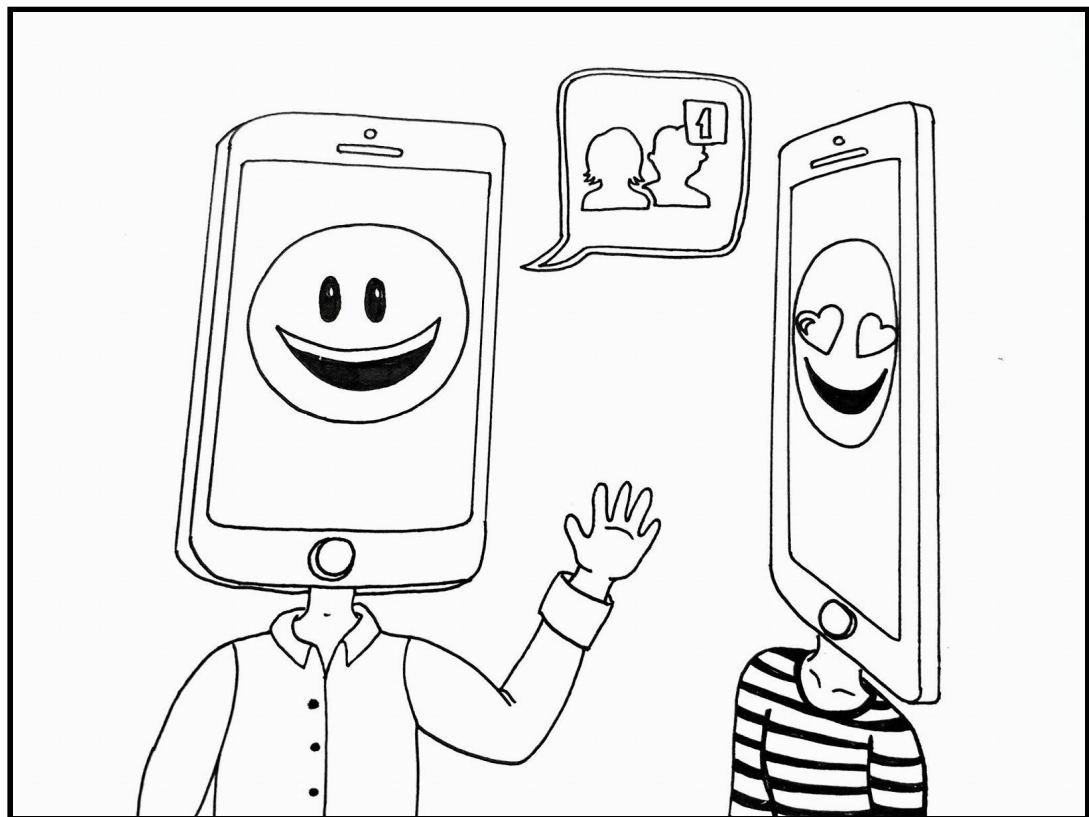

Webetik og Digital Dannelse

- *Lærervejledning og inspirationskatalog for 5.klasse*

Udarbejdet af:

Marianne Grønbech, SSP
2488 6397

Kristian Kunkel, SSP
2488 6338

Janni Voigt, Ørkildskolen
2857 3774

En kærlig hilsen fra kollega til kollega...

Kære lærer og kollega,

Lad os se det i øjnene, elevernes digitale dannelse er en kæmpe del af deres - og ikke mindst vores - hverdag. For mig at se er det nemt at komme til at føre skræmmekampagne mod "*det store farlige Internet*" og de sociale medier, men vi er i stedet nødt til at lære eleverne at navigere i den store digitale jungle - frem for at skræmme dem. Det er vores opgave, i tæt samarbejde med hjemmet og forældrene, at få klædt de kære børn på til at kunne finde rundt, være opmærksomme på faldgruber, være kildekritiske, men nysgerrige i det kæmpestore digitale univers .

Sidste år gennemførte jeg i samarbejde med SSP et forløb om webetik og digital dannelse i min daværende 5.klasse. Jeg kunne nemt have stået og undervist min daværende 5.klasse i fordele og ulemper ved internettet, men sandheden er, at de snart er mere erfarne end mig på det område. Og derfor måtte det gribes lidt anderledes an. Det var vigtigt for mig, at eleverne fik taletiden og muligheden for at forklare sig med egne ord. Vi startede forløbet i klassen med at tale om gode og dårlige oplevelser på nettet, vi hver især havde haft: Nogen havde fået en ny ven, fået kontakt til en gammel barndomsven, de ikke havde set i årevis. Andre havde en følelse af at høre til i et fællesskab. En tredje var blevet kontaktet af en person, som skrev ubehagelige ting. En fjerde havde oplevet at blive mobbet online og andre noget helt andet. Men fælles var at alle havde haft en oplevelse på nettet - god eller dårlig. Her er det vigtigt at være anerkendende og give plads til alle oplevelserne. Vi talte på klassen om, hvordan eleven så havde ageret i situationen. Der blev lyttet og talt ærligt. Jeg delte også egne personlige oplevelser på nettet, hvilket i mine øjne er med til at skabe et tillidsbånd. Eleverne ser, at jeg, ligesom dem, også kan "falde i" og have dårlige oplevelser på nettet, men at jeg også har oplevet sjove og gode ting på nettet. Jeg er i denne sammenhæng en "bruger" ligesom dem - og ikke bare lærer.

Elevernes digitale dannelse er et område du og jeg, som lærere, ikke kan varetage alene. Børnenes forældre spiller en afgørende rolle her. Jeg oplever, at mange forældre er berøringsangste på området, idet de ikke føler, de er på samme digitale niveau, som børnene, eller at de overskrider børnenes private sfære ved at spørge ind til deres online-adfærd. De fleste elever synes da helt sikkert også, at vi lærere og forældre kan være så pinlige og håbløst bagud, når vi prøver "at være med på beatet". Men faktum er, at som på så mange andre områder, ønsker de fleste børn tryghed - en tryghed i at vide, at de kan tale med deres forældre om deres oplevelser på nettet - gode som dårlige, en tryghed i at der er regler og forventninger til deres digitale opførsel og en tryghed i at mor og far af og til spørger ind til, hvad de foretager sig online. Og ikke mindst en tryghed i at vide, at de kan komme til mor og far, selv når de har dummet sig online.

Som en af mine elever så fint formulerede i et essay om digital dannelse et år efter forløbet:

“Jeg syntes at en forældre skal snakke med børnene om de farlige ting der kan ske på internettet og prøve at hjælpe dem. Jeg kender det faktisk selv - nogle gange kommer mine forældre og spørger ind til hvem jeg snakker med, når jeg fx. bruger skype. Selvom jeg godt kan synes det er lidt irriterende, så gør de det for min skyld, og fordi de holder af mig og vil passe på mig.” (Casper, 6.klasse).

Vi valgte som afslutning på forløbet at holde et forældremøde og undervise forældrene i vores nye viden. Forældrene mødte op fuldtalligt og engagerede. Eleverne fremlagde forskellige præsentationer med deres arbejde med emner som sociale medier, online mobning, apps, klassens medieforbrug, god online adfærd mm. Nogle elever havde lavet en film om online mobning, andre havde lavet plancher, som blev fremlagt. Forældrene blev ovenikøbet udsat for elevernes egne hjemmelavede dilemmakort omhandlende digitale dilemmaer. Nogle forældre grinede, nogle var rystede, men de var alle imponerede over børnenes viden og ærlighed på området. Og forældremødet lagde naturligt op til en snak i hjemmet om regler og forventninger til hinanden.

Nu er det 1 år siden, vi havde forløbet i klassen, men webetik og digital dannelse står fortsat på årsplanen i år - og eleverne har flere gange efterspurgt det, fordi det fylder så meget i deres hverdag og sociale liv. Forløbet sætter stadig spor i eleverne, og vi har det ofte på som emne i klassens tid. Jeg oplever en klasse, som er blevet mere bevidste om personlige grænser. De melder klart ud, om noget må deles på nettet eller ej. De spurgte selv ind til fastsatte foto-regler inden lejrturen. De siger fra, hvis de føler, de bliver udstillet digitalt eller der er en chance for, at det kan misbruges. Der er en stor ærlighed i klassen om det, og eleverne kontakter mig, hvis de har både gode og ubehagelige oplevelser online.

Der er ikke tabu-belagt, når de føler, deres kontakt bliver mødt med respekt og anerkendelse. Så vær den kiksede lærer, som af og til slet ikke er “med på beatet” med som hårdt forsøger. Det gør en forskel.

Udgangspunktet er, at webetik er ligesom at lære at cykle. Hvis vi sender vores elever ud i trafikken på cykel uden at kende færdselsreglerne, kan det være rigtig farligt. På samme måde kan nettet og de sociale medier virke utrolig skræmmende, men hvis eleverne lærer “færdselsreglerne” for Internettet at kende, er det et univers fuld af muligheder og oplevelser.

I samarbejde med SSP har jeg udarbejdet denne lærervejledning til andre kollegaer med brugbare links, tips og forslag til, hvordan det *kan* gøres. Lad dig inspirere og tag dét du kan bruge. God arbejdslyst!

Mange hilsner
Janni Voigt, folkeskolelærer

Webetik og digital dannelse

En kærlig hilsen fra kollega til kollega...	1
Introduktion til forløbet	4
Formålet med forløbet	4
Kommunikation	4
Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab	5
Rettigheder	5
Rammen for forløbet	5
Forældre	6
Aktiviteter fra Medierådet for børn og unge	7
Øvrige aktiviteter	8
Plancher	8
Godt og dårligt ved de sociale medier	8
Regler for god opførsel på nettet	8
Udsmykning af klasselokale	10
Videoklip	10
Dilemmakort	11
Elevproduceret forældrefolder	11
Forventningsbrev til forældre fra skolen	11
Afslutning	12
Bilag 1:	13
Eksempel på undervisningsplan	13
Bilag 2:	15
Medierådets 23 aktiviteter til undervisningen	15
Bilag 3:	16
Eksempel på dilemmakort til forældre	16
Bilag 4:	17
Links	17

Introduktion til forløbet

Grundet skolernes store efterspørgsel til SSP-konsulenterne om råd og vejledning i forhold til de digitale midler, blev det besluttet, at et pilotprojekt skulle sættes i søen. To skoler med henholdsvis tre og to afdelinger deltog i projektet med deres 5. årgang.

Efter endt forløb meldte Janni Voigt fra Ørkildskolen afd. Byen sig til, i samarbejde med SSP, at udfærdige en overskuelig lærervejledning om emnet. Lærervejledningen skal ses som et inspirationsværktøj i undervisningen digital dannelse og webetik. Klasser vil være forskellige og vil være på forskellige udviklingstrin - også digitalt. Du kender som lærer din klasse bedst, og derfor skal du vælge, hvilke emner, der vil virke bedst. Forløbet er som udgangspunkt tiltænkt 5. årgang, men i nogle situationer vil det give mening at starte allerede på 4. årgang. Vi anbefaler ligeledes, at forløbet kører på hele årgangen samtidig, således at forældremødet som afslutning på forløbet er for hele årgangen. Forløbet skal ikke ses som afsluttet i 5. klasse, men løbende tages op som et fast punkt på årsplanen fremadrettet.

Børn og unge er mere og mere online i dag - og fra en tidligere alder. Vi har et fælles ansvar for at klæde eleverne rigtigt på til at kunne færdes på nettet og bedst muligt passe på sig selv. Dagligt hører vi ord som digital mobning, hate-profiler, hævnporno og lignende, som er med til at danne et skræmmebillede af Internettet. Dog foregår mange af de unges aktiviteter på nettet - det er her, de skaber nye venskaber, chatter, spiller og deler videoer med hinanden, derfor er det vigtigt at huske de gode historier og de gode sider ved brug af Internet og sociale medier i dette forløb.

Formålet med forløbet

Formålet med forløbet er, at eleverne skal få færdigheder indenfor digital kommunikation, samt rettigheder og trivsel. Følgende er klippet fra faghæfterne:

Kommunikation

It og teknologi

- Eleven kan vurdere konsekvensen af ytringer på internettet
- Eleven har viden om muligheder og faldgruber for kommunikation på internettet
- Eleven kan videndele og samarbejde via internettet
- Eleven har viden om samarbejds muligheder på internettet

Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab

“Kompetenceområdet sundhed og trivsel skal tilrettelægges således, at eleverne tilegner sig færdigheder og viden, der bidrager til udvikling af deres kompetencer til at kunne fremme sundhed og trivsel for sig selv og andre...

Rettigheder

- Eleven skal lære om rettigheder og ansvar i forhold til individet, fællesskabet og demokratiet.
- Eleven skal lære, at det at have rettigheder er en anerkendelse fra samfundet om, at man er medborger, og at man er betydningsfuld.
- Eleven skal uddannes til at blive aktive medborgere i et demokratisk samfund.

Børnekonventionen kan deles ind i tre former for rettigheder:

- Børns ret til overlevelse og udvikling: Retten til det mest grundlæggende, som mad, søvn, et sted at bo, lægehjælp, skolegang, omsorg og tryghed.
- **Børns ret til beskyttelse: Retten til at blive beskyttet mod at vold, misbrug, udnyttelse og krig (herunder retten til at bestemme over sin egen krop), ret til beskyttelse mod diskrimination og ret til privatliv (også digitalt).**
- Børns ret til medbestemmelse: Retten til selv at være med til at bestemme over det, der angår en selv, til at sige sin mening og til at være med i foreninger.

Rammen for forløbet

Før forløbet sættes i gang anbefaler vi, at klasselæreren informerer klassens forældre om forløbet og hvilke emner, der vil tales om. Det er en god idé at bede forældrene tænke over, hvilke regler/ forventninger de har i hjemmet til barnets adfærd på nettet.

Forløbet kan startes op med en samtale på klassen med åbne spørgsmål, eksempelvis "svar og byt" fra Clio Online (kræver skoleabonnement). Spørgsmålene skal ikke være personlige, men derimod åbne op for dialog, som fx "Hvilke sociale medier kender I?", "Hvad er et socialt medie?", "Hvilke fordele/ ulemper er der ved sociale medier" mm.

Læreren udvælger aktiviteter fra idékataloget som passer til den pågældende klasse. Klassen arbejder med aktiviteter om webetik i ca. 3-5 uger. Eleverne skal afsluttende nå frem til et færdigt produkt; Dette kan være en video om webetik, planchér, fremlæggelser, plakat, folder om sikker chat o.lign. Disse produkter skal fremlægges for klassens forældre ved et forældremøde, som afslutter webetik-forløbet, hvor SSP også vil deltage og evaluere på forløbet. Forældremødet fastsættes senest 6 uger efter forløbet er sat i gang. Husk her at koordinere med SSP i god tid.

"Forældremødet kan sætte fokus på, at det er centralt at være i vedvarende dialog med børnene om, hvad de godt kan lide at lave på nettet, hvad de skal være opmærksomme på, deres rettigheder samt retten til selv at bestemme og sige fra, når de færdes online. Derved kan forældrene hjælpe med at fremme en opmærksom og sikker færden på nettet, hvad enten deres børn bruger mobiltelefoner, tablets eller computere. For selvom børn og unge

færdes hjemmevant på nettet, på de sociale medier og også kan være teknisk meget dygtige, er det centralt, at de får hjælp til at udvikle stærke sociale og etiske kompetencer. Her kan forældrene med engagement og interesse tale med børnene om, hvad de oplever, hvad de skal være opmærksomme på, samt sætte rimelige grænser og fx hjælpe med at sociale profiler og profiler på gaming sites (fx World of Warcraft) er indstillet, så børnenes privatliv beskyttes bedst muligt. Pointen er, at det skal være sjovt og sikkert at være online. For børn og unge kan selv være de bedste filtre, hvis de er klædt på til at færdes opmærksomt og sikkert". *Medierådet for børn og unge*.

Under forløbet vil SSP-konsulenterne være tilgængelige med hjælp og vejledning. Du kan finde et udkast til en undervisningsplan bagerst i vejledningen, bilag 1.

Forældre

Udover, at eleverne tilegner sig en masse viden, har forløbet også til hensigt at rette fokus mod forældrene. "I gamle dage" samledes familien kl.19 fredag aften for at se Disney Show sammen, mens de hyggede med fredagssnolder. Der var nærvær og fællesskab. I dag sidder familien ofte fortsat samlet, men med hver sin skærm og måske også med headset på. Vi sidder muligvis i samme rum, men er ikke sammen om det. Fællesskab og nærvær bliver pludselig fortolket på en ny måde! Forældrene skal inddrages i forløbet, da deres vaner i hjemmet oftest afspejler sig i eleverne. Vi skal ikke skabe et skræmmebillede for forældrene - eller løftede pegefingre - men derimod vise dem, at vi sammen skal skabe en kultur omkring mediebrug. Forældrene skal mindes om, at hvis de selv sidder opslugte i deres mobiler, så kan de heller ikke tillade sig at blive vrede over, eleverne gør det. Og det samme er gældende, hvis det drejer sig om mediebrug under maden, foran Tv'et mv. Børn spejler sig i deres forældre, og derfor er det os voksne, der skal agere rollemodeller både hvad angår mediebrug og sprogbrug online. Vi kan guide og vejlede om "Device-fri zoner" i hjemmet.

Forældrene skal altså i samspil med skole og SSP vejlede og undervise eleverne i mediebrug. Der fastsættes i starten af forløbet en dato for et forældremøde, som skal afrunde forløbet. Ved forældremødet skal eleverne fremvise projekter, der viser, den viden eleverne har tilegnet sig under forløbet. Ved forældremødet er det en god idé at starte med en "ice-breaker", eksempelvis videoen: "**Når børn er på nettet - 4 råd til forældre**" https://www.youtube.com/watch?v=Z2fo-9H_4Xs

Denne video får de fleste forældre til at smile og løsne op, fordi den illustrerer, hvor kiksede forældre af og til kan føle sig, når vi skal tale med vores børn om mediebrug. Forældrene får en aktiv rolle i forløbet, da de forventes at møde op til forældremøde, der stilles krav til dem og åbner samtidig op for kommunikationen omkring medier og forbrug af disse.

Aktiviteter fra Medierådet for børn og unge

Medierådet for børn og unge har i samarbejde med Uni-C EMU og IT- og telestyrelsen udarbejdet et idékatalog med 23 aktiviteter, som kan bruges i undervisningen om webetik og digital dannelse. Klassen skal ikke igennem alle 23 aktiviteter, men klasselæreren kan udvælge hvilke aktiviteter, der passer til den pågældende klasse. Aktiviteterne er inddelt i anbefalede klassetrin, og desuden foreligger der også eksempler på undervisningsplaner her. Linket er vedlagt som bilag 2; hvor idékataloget kan downloades.

Opdeling:

- Aktivitet 1-2 & 23 er til alle
- Aktivitet 3-8 & 10 er til indskoling
- Aktivitet 5, 8-17 & 20-21 er til mellemtrinnet
- Aktivitet 5, 8-22 er til udskoling

Aktiviteter:

1. Websalat
2. De 4 verdenshjørner
3. Klassens top 10
4. Bliv klædt på med mobil- og netetik og lav Haikudigte
5. Klassens ordbog
6. Lav et postkort og en photo story
7. Lav dine egne klistermærker og en photo story
8. Teater og rollespil
9. Skriv en mobilnovelle
10. Zoom ind på "Livet på nettet"
11. Journalist for en dag - lav jeres egen voxpop
12. Nørd for en dag - lav jeres egne undersøgelser
13. Har du styr på din facebookprofil
14. Profilbilleder og isceenesættelser
15. Rap om originale påfund og misforståelser på nettet
16. Jeopardy
17. Dilemmakort
18. Debat om livet på nettet
19. Hvad mener du om internettets fremtid?
20. Mit og/ eller dit? Quiz om ophavsret
21. Quiz - tjek din viden
22. Større projekter for de ældste klasser
23. Supplerende undervisningsforløb

Øvrige aktiviteter

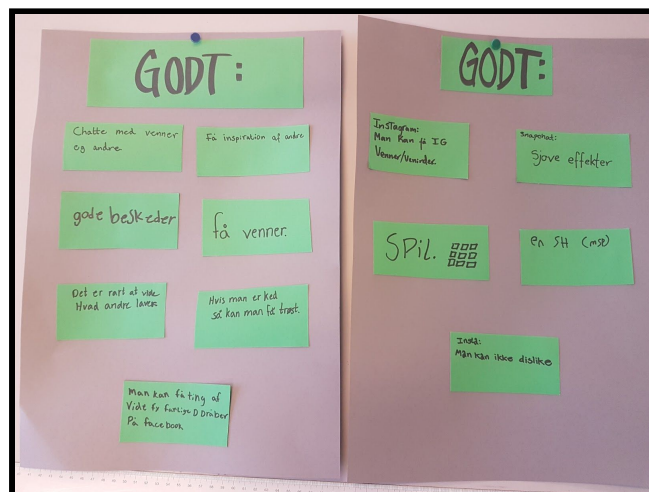
Plancher

Godt og dårligt ved de sociale medier

Bed eleverne skrive små sedler med, hvad der er godt ved internettet og sociale medier fx gode oplevelser, online venskaber, underholdning mv.

Bed ligeledes eleverne skrive sedler med, hvad der er dårligt/ negativt.

Saml disse på plancher med overskriften "Godt", "Dårligt" og muligvis også "Både godt og dårligt", da eleverne kan have delte meninger, og nogle apps eller funktioner kan virke godt i nogle henseender, men dårligt i andre. Gennemgå i plancherne i klassen og bed eleverne uddybe og begrunde deres valg.

Regler for god opførsel på nettet

Lav en planche med regler for god opførsel på nettet. Hvordan opfører man sig pænt overfor andre, og hvilke ting skal man undgå?

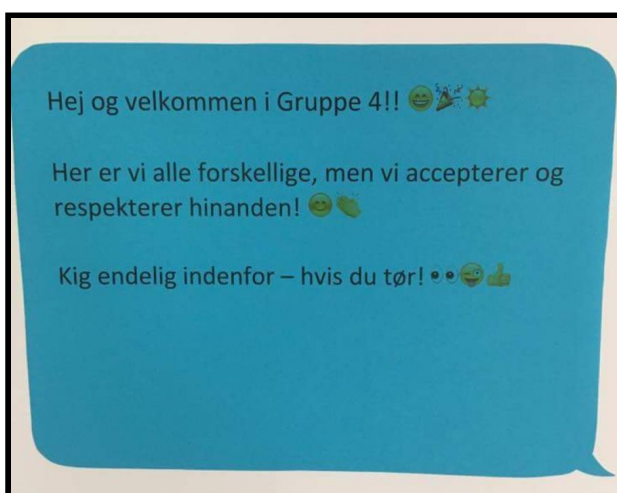
Lav en planche med klasseregler for, hvad der er tilladt i lige netop *jeres klasse*, når vi taler om sociale medier. Er det eksempelvis tilladt at dele billeder fra lejrskoleturen? Eller dele klassebilledet på Instagram? Er det i orden at sende kædebeskeder? Hvordan skal man reagere, hvis man får en ubehagelig besked fra en klassekammerat?

Der vil helt sikkert være stor uenighed, idet eleverne også har forskellige regler med hjemmefra, men det giver eleverne mulighed for at sætte ord på, hvad de finder interessant, hvad de vil tillade og sige fra overfor en adfærd, de ikke bryder sig om. Desuden giver det et godt fælles grundlag i klassen.

Udsmykning af klasselokale

Hvis du er en smule kreativt anlagt - eller har kreative elever i klassen, kan I vælge at udsmykke klassens dør for at vise, at I arbejder med webetik og digital dannelse. En lærer har valgt at lave døren ind til klassen om til en kæmpe smartphone ved hjælp af lidt folie eller maskeringstape. "Telefonens" display viser en sms, sendt af klasselæreren til klassen - altså en velkomsthilsen. De forskellige smileys/ emoji i telefonens tastatur er klassens elever. Jeg vil foreslå eleverne selv vælger, hvilken smiley/ emoji, de vil lave/ være, og hvis det skal være troværdigt, skal der kun være én af hver.

Videoklip

Der findes et kæmpe stort udvalg af videoklip, som kan kobles sammen med webetik. Det er dog vigtigt, man udvælger nogle, som passer til den pågældende klasse, man har.

Jeg har haft god effekt med at bruge udvalgte videoer på Youtube af især Coby Persin, som har lavet flere sociale eksperimenter. Jeg har udvalgt nogle videoer, hvor Persin opretter falske profiler og tager kontakt til børn som "en ny ven". Han har aftalt det med de unges forældre, og de ser med på skjult kamera, hvor let det er for ham at tage kontakt og aftale et møde. Disse videoer viser selvfølgelig "worst case scenario", hvis man mødes med den forkerte.

Det gav en god snak i klassen om, hvorfor forældre nogle gange er meget nysgerrig i forhold til, hvilke apps eleverne er på, hvem de snakker med osv. Det gav derudover også en god snak om, hvad man gør, hvis man oplever noget ubehageligt online, samt en snak om, hvor nemt det er at udgive sig for at være en anden online. Videoerne kræver dog en introduktion og tydelig forklaring, således at de ikke skræmmer eleverne, men derimod oplyser og informerer dem. Det skal være en lærerstyret aktivitet!

Dilemmakort

I Medierådets idékatalog findes eksempler på dilemmakort til eleverne. Men lad også eleverne udforme dilemmakort, som forældrene kan afprøve i grupper under forældremødet. Det kan være situationer, eleverne selv har oplevet eller opdigtede. Ofte har vi en forventning til, hvordan eleverne skal agere i bestemte situationer, men hvordan vil vi som forældre selv agere? Det giver også god anledning til at få forældrene til orde, og åbner op for at klassens forældre kan tage en snak om webetik på samme niveau, som de diskuterer regler for fødselsdage i klassen, alkoholpolitik i de større klasser mv. En forældresnak omkring webetik og digital dannelse er yderst vigtig!

Eksempler på forældre-dilemmakort lavet af elever er vedlagt som bilag 3.

Eleverproduceret forældrefolder

Eleverne laver en folder til forældrene omkring det digitale liv. Forældre spørger ofte "hvordan har din skoledag været?", men de burde måske udbygge og også spørge "hvordan har din digitale dag været?"

Forældre-folderen skal med hjem efter afsluttende forældremøde. Eleverne kan skrive spørgsmål til forældrene eller "husk at" til forældrene. Eleverne har brug for forældrenes hjælp til at agere korrekt, og de bedste til at sætte krav til forældrene er eleverne. Dette skal åbne op for kommunikationen om mediebrug, således at det er lettere for eleverne at tale med deres forældre om, hvad de laver på Internettet, men samtidig også gøre det lettere for forældrene at spørge ind uden at føle, at de enten er "digitalt bagud" eller at de overskrider elevernes privatliv.

Forventningsbrev til forældre fra skolen

Det er et godt udgangspunkt at lave et forventningsbrev til forældrene. Forældrene ved oftest på forhånd, at skolen har en forventning om, at eleverne møder veludhvilede, har en god solid madpakke med, har deres skoleting i orden osv. Men en generel forventning om devices i klassen er også med til at skabe ro i klasserummet.

Fælles forventning i skoletiden om eksempelvis:

- Brug af telefoner, tablets, computere (i lektioner og pauser) mv.
- Brug og tilgængelighed til headset i undervisningssammenhænge
- Forventninger til mediebrug før sengetid (her henvises til forskning om "skærm-løs tilstand" før sengetid)
- Deling af billeder og videoer (både i klassen, men også ved fødselsdagsfester, klassearrangementer mv.) - både for eleverne, men også forældrene.

Afslutning

Vi håber, denne vejledning kan inspirere jer i emnet webetik og digital dannelse. Det er som sagt tiltænkt som en guide og inspirationskilde, som skal gøre det lettere for jer at tage hul på emnet.

Vi har haft virkelig gode erfaringer med at gennemføre forløbet, og det er fortsat noget eleverne efterspørger og taler positivt om. Det har givet en masse følgevirkninger: Det er lettere at kommunikere med eleverne omkring mediebrug, de apps, de bruger, konflikter online og grænser. Det er samtidig også lettere at få forældrene på banen, og det er blevet mere acceptabelt for forældrene, at jeg blander mig i elevernes medieforbrug, hvor imod det tidligere har været noget, der har hørt under privatlivets tag. Eleverne har overfor hinanden lettere ved at sætte grænser og sige fra, fordi vi har regler, og fordi de højt har fortalt, hvad de synes er acceptabelt og uacceptabelt. Og derudover synes eleverne, det er enormt fedt at arbejde med et emne, hvor DE kan lære os "gamle" noget, og det samtidig er et emne, som fylder så meget i deres liv.

Rigtig god fornøjelse.

Bilag 1:

Eksempel på undervisningsplan

Note: Antal lektioner og tidshorisont er udeladt her, da der er enorm stor forskel på, hvor meget tid eleverne kan magte. Det vigtigste er, at eleverne ikke kører træt i emnet, men fastholder interessen. Tiden afhænger også af, hvor snaksaglig klassens elever er, og hvor meget "fylde", der kommer under hver overskrift.

Overskrift	Tema	Tips
Brainstorm	Fælles brainstorm i klassen på ord som "sociale medier" og/ eller webetik.	Notér evt. ned eller tag et billede til senere. Denne kan bruges til at visualisere, hvor meget nyt eleverne har lært, når forløbet afsluttes.
Online/ Offline fællesskab	Tal i klassen om 2 typer fællesskaber - "online og offline fællesskaber", og hvad de finder positivt og negativt ved disse. Bed eleverne komme med eksempler fra deres hverdag fx familie, venner, facebookvenner, youtube-følgere, snapchat- venner mm.	Notér definitionen på "Online fællesskab" og "Offline fællesskab" på to plancher i klassen og hæng dem op. De vil blive brugt flere gange i forløbet.
Apps	Spørg hvilke apps eller fællesskaber, der "hitter" lige nu.	Spørg ind til, hvad de kan, de forskellige apps og hvordan man bruger dem. Således virker man ikke fordømmende, men nysgerrig på elevernes online-liv. Og det er desuden godt med kendskab til apps'ene, hvis der skulle opstå konflikter herpå i klassen.
Oplevelser	Tal åbent i klassen om både positive og negative oplevelser på nettet, og spørg åbent ind til, hvordan eleverne reagerede i situationen.	Del gerne, som lærer, dine egne personlige erfaringer, da det er med til at skabe et tillidsbånd. Det er rart for eleverne at erfare, at voksne også kan opleve ubehagelige eller pinlige ting online.
Forældre og regler	Tal om forældrenes rolle: Hvor mange af forældrene spørger ind til elevernes digitale dag, hvem de taler med, og er der faste regler omkring online færden i hjemmet?	Kombinér det gerne med regler på forskellige apps fx aldersgrænse på Facebook, Instagram og Snapchat. Vis evt. https://www.youtube.com/watch?v=Z2fo-9H_4Xs , som også vises ved forældremødet.

SSP	Besøg af en SSP-konsulent i klassen. Taler om, hvorfor behovet for undervisning i webetik eksisterer. Viser ansigt, så eleverne ved, hvem der kan hjælpe dem, hvis "alt går galt".	Her fastsættes samtidig dato for forældremødet, hvor eleverne skal fremvise et produkt i relation til "webetik og digital dannelse".
Teori og praksis	Læreren udvælger øvelser fra "Medierådet", som passer til den pågældende klasse. På materialet står anvist, hvilket klassetrin det henvender sig til.	Start op med "milde" øvelser, hvor eleverne ikke skal dele så meget personligt, men måske bare forholde sig til noget. Det kunne være "websalat" eller "de 4 verdenshjørner" - øvelserne kan dog gøres mere personlige afhængig af klassen, hvis man spørger eleverne om at uddybe eller dele erfaringer. Det er op til læreren at vurdere
Videoer	Vi ser nogle videoer af Coby Persin fra Youtube. Disse kræver, at læreren har set videoerne på forhånd og kan forklare scenarierne, da de kan være skræmmende.	Jeg valgte desuden at skrive en lille note hjem til forældrene, hvis nogle elever skulle fortælle om det eller reagere på det efter skoletid.
Klasse-regler	Udover øvelser fra medierådet valgte vi at lave et sæt klasseregler for webetik. Dvs. gensidige forventninger til hinanden i klassen online. Disse blev skrevet på en poster og hængt op i klassen	
Produkter	Eleverne vælger et produkt, de vil fremlægge ved forældremødet. fx en film, en poster, en præsentation mv. Eleverne skal desuden lave en "forældrefolder" om webetik.	
Forældre-møde	Forældrene inviteres til webetik-forældremøde. Læreren byder velkommen og viser videoen (se link ved siden af), herefter siger SSP-konsulenterne et par ord om behovet for undervisning i webetik. Eleverne fremlægger deres præsentationer. En gruppe fremlægger også klassereglerne for forældrene. Forældrene laver dilemmakort. Forældre får uddelt forældrefolderen Fælles afrunding.	https://www.youtube.com/watch?v=Z2fo-9H4Xs Vis evt. denne video til forældrene som intro til forældremødet.

Bilag 2:

Medierådets 23 aktiviteter til undervisningen

http://www.dfi.dk/Boern_og_unge/Medieraadet-for-Boern-og-Unge/Nyheder/internet_og_mobil/Arkiv/23-aktiviteter.aspx

Bilag 3:

Eksempel på dilemmakort til forældre

(Lavet af Selma i 6.DE)

Dilemmakort forældre webetik og digital dannelse Dit barn kommer hjem og fortæller, at "Lasse" i klassen har kaldt den overvægtige pige for "so" på Instagram. Hvordan reagerer du?	Dilemmakort forældre webetik og digital dannelse Der har været en konflikt i klassen, og dit barn indrømmer at han/hun har været med til at sende et kædebrev rundt, hvor der står at "Lise" ikke har nogle venner. Hvordan reagerer du?
Dilemmakort forældre webetik og digital dannelse Dit barn kommer grædefærdig hjem fra skole, og fortæller at de andre i klassen blokeret ham/ hende på Instagram "for sjov". Hvordan reagerer du?	Dilemmakort forældre webetik og digital dannelse Dit barn fortæller, at mange i klassen har lavet en fælles-chat på facebook, hvor de snakker meget sammen. Nogle gange føler han/ hun sig udenfor. Dit barn har ikke facebookprofil, fordi han/ hun ikke er gammel nok. og du ved heller ikke, om han/ hun måtte være med i gruppen, hvis han/ hun havde en profil. Hvad gør du?
Dilemmakort forældre webetik og digital dannelse Næsten alle i klassen har facebook, selvom de ikke er gamle nok. Dit barn har ikke. Hvordan reagerer du?	Dilemmakort forældre webetik og digital dannelse I timen har en gruppe elever fjollet rundt i pausen. De kommer til at sige noget grimt om en fra klassen, mens én filmer det på snapchat. Det bliver sendt rundt i klassen. Hvordan reagerer du?

Bilag 4:

Links

Forebyggelse

Vuggestue, børnehave og tidlig skolegang 0-8 år:

- **Fri for mobberi:** Forebyggende *antimobbeprogram*, 3 varianter. Maryfonden og Red Barnet: <http://www.friformobberi.dk/>
- **Red Barnet:** Bl.a. Mobningens ABC, <https://redbarnet.dk/vores-arbejde/mobning/>

Klasser:

- **Red Barnet, Sikkerchat,** <https://redbarnet.dk/skole/sikkerchat/>:
Undervisningsforløb til mellemtrin og udskoling med *dilemmaer, cases, råd og diskussionsoplæg*. Generelle smartregler: Sæt grænser, mød ikke en netkontakt alene, anmeld og blokér, respektér andre, og tal med en, som du stoler på.
Mellemtrinnet:
<https://redbarnet.dk/skole/sikkerchat/#/TWVsbGVtdHJpbG2>
Bl.a. om sprog på nettet, venskaber, konfliktløsning og undgå mobberi.
Udskoling:
<https://redbarnet.dk/skole/sikkerchat/#/VWRza29saW5n0>
Bl.a. om flirt og forførelse på nettet, og om at sætte grænser. Hertil råd mht. billeddeling og delte nøgenbilleder, om at opleve stress og om at kontrollere sine spor online.
- **Center for Rummelighed:** Ide til *klasseundervisning*. Øvelser kan følge med visningen af film: <http://rummelighed.org/mobning-skolen/triaderefleksioner-film1-digitale-mobbetekster/>
- **Rådet for Digital sikkerhed:** *Forløb* om digital sikkerhed i 5.-6. klasse skal styrke elevers bevidsthed:
http://www.dfi.dk/Boern_og_unge/Medieraadet-for-Boern-og-Unge/Videncenter/Guider-og-materialer/CodeX---Mission-Secure.aspx
- **Børns Vilkår:** <https://bornsvilkar.dk/radgivning/undervisning/undervisning> - se under elever
- **Børns Vilkår:** *Filmen Unfair* kan ses og diskuteres blandt unge i folkeskolens ældste klasser og på ungdomsuddannelserne: <https://bornsvilkar.dk/radgivning/undervisning/unfair>
- **DCUM:** *Dialogværktøj* til udskoling og ungdomsuddannelser (feb. 2017):
<http://dcum.dk/shop/materialer/ta-en-snakom-kraenkende-billeddeling>

Skoleledelse/institution:

- **Center for Rummelighed:** Udvikl *handleplaner* mod mobning for lærere og pædagoger og en god klassekultur: <http://rummelighed.org/instrumenter-til-komme-gang-mobning-skolen/>
- **Red Barnet, DropMob:** Udvikl *antimobbestrategier* på skoler med elever, forældre, fagfolk og skolebestyrelse samt fritidsinstitutioner:
<https://redbarnet.dk/vores-arbejde/mobning/dropmob/>
- **Børns Vilkår:** <https://bornsvilkar.dk/radgivning/undervisning/undervisning> - se til fagpersoner og hele skolen under de enkelte temaer.

Lovgivning: <https://redbarnet.dk/skole/sikkerchat/lovgivning/>

Forældre:

- **Center for Rummelighed:** *Film med råd til forældre:*
<http://rummelighed.org/fem-foraeldreraad-om-mobning/>

- **Red Barnet, Sikker Chat:** *Råd og materialer* om børns mediebrug, digital tryghed, konflikter og mobning og seksuelle krænkelser m.m.: <https://redbarnet.dk/skole/sikkerchat/foraeldre/>
Herunder *digital vejviser* via Youtube til forældre:
https://www.youtube.com/watch?v=5_80auGGMbw
Der er en hel *kanal* for børn og forældre med mange videoer:
<https://www.youtube.com/channel/UCzBNM6T0cCOwumeltXL3rcg/videos%20>
Dilemmaer til forældremødet til diskussion
<https://redbarnet.dk/skole/sikkerchat/materialer-om-online-konflikter/#8j7jmqvg>
- **Børneulykkesfonden:**
Anders And-*blad* med gåder og opgaver:
<https://xn--brneulykkesfonden-00b.dk/laeringsmaterialer/hjemmet/tryg-pa-nettet-med-ander-s-and>
- **Medierådet for børn og unge:**
Forældre som digitale rollemodeller.
Film og foldere:
http://www.dfi.dk/Boern_og_unge/Medieraadet-for-Boern-og-Unge/Videncenter/Guider-og-materialer/Foraeldre-som-digitale-rollemodeller.aspx
- **Børns Vilkår:** <https://bornsvilkar.dk/radgivning/undervisning/undervisning> - se under forældre

Klubber:

- **Red Barnet m.fl., Projekt Social Reality 2016-17:**
Projekt, som skal styrke positiv brug af sociale medier blandt 12-16-årige børn og unge med fx ADHD og autismespektrum-forstyrrelser. ADHD-foreningen, Ungdomsringen, CfDP og Medierådet står bag.
http://www.dfi.dk/Boern_og_unge/Medieraadet-for-Boern-og-Unge/Nyheder/internet_og_mobil/Aug-dec.-d.-2016/Social-reality-workshop-om-sociale-medier.aspx *Skriv til mp@redbarnet.dk*

Ungdomsuddannelser:

- **Etisk kodeks:** Mod deling af krænkende materiale (okt. 2016), Ministeriet for børn og unge m.v. Elever, lærere, ledere og forældre på ungdomsuddannelserne får anbefalinger til, hvordan de kan forebygge, unge deler nøgenbilleder af hinanden, og hvordan man håndterer en sag, når skaden er sket:
http://www.emu.dk/sites/default/files/UVM_Etisk_kodeks_DIGITAL2%20%282%29.pdf
- **DCUM:** Dialogværktøj til udskoling og ungdomsuddannelser (feb. 2017):
<http://dcum.dk/shop/materialer/ta-en-snakom-krænkende-billeddeling>
- **Børns Vilkår:** Filmen *Unfair* kan ses og diskuteres blandt unge i folkeskolens ældste klasser og på ungdomsuddannelserne: <https://bornsvilkar.dk/radgivning/undervisning/unfair>
- **Skærpet indsats mod digitale sexkrænkelser:** Tværministeriel indsats (feb. 2017):
http://justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/digitale_sexkrænkelser_udspil.pdf - Se varierende eksempler på indsatser.

Indgriben

Mobning – målrettet børn og unge samt klasser, forældre og lærere:

- **Red Barnet:**
Råd, viden, dilemma, film og quiz for børn og unge, Mobbefrit net:

<https://redbarnet.dk/skole/sikkerchat/mobbefrit-net/>

En brevkasse hos Red Barnet giver vejledning til børn og unge forskellige typer konflikter:

<https://redbarnet.dk/sletdet/spoergsmaal-og-svar/> (15.6.2017 er en del af siden stadig undervejs)

Film om mobning https://www.youtube.com/watch?v=5pCNwMXR_nY (se flere)

- **Børns Vilkår:** *Børnetelefonen, chat og brevkasse* for børn og unge:
<https://bornetelefonen.dk/>
- **Cyberhus,** klubhus på nettet for 9-23-årige:
Chat og brevkasse med råd fra voksne rådgivere <https://cyberhus.dk/> m. m. (Ikke altid åbent)
Kommunal rådgivning findes i nogle kommuner: <https://cyberhus.dk/ung-i>
- **Facebook, Center til forebyggelse af mobning:** *Hjemmeside til teenagere, forældre og lærere*, når nogen mobber/mobbes: <https://da-dk.facebook.com/safety/bullying> m. UNICEF, Red Barnet m.fl.
- **Center for Rummelighed:** *Film "Vil du læse teksten op?"* (2016) med virkelige beskeder fra sms og sociale medier: <https://www.youtube.com/watch?v=t8n9ROiTyqo>

Krænkende billeddeling – målrettet børn og unge, fagfolk og forældre:

- **Medierådet for børn og unge, Red Barnet og Center for Digital Pædagogik:**
Folder til børn og unge "Har du været nøgen på nettet?" (2015):
<http://cdfp.dk/har-du-vaeret-noegen-paa-nettet-nyt-materiale-til-boern-og-unge/>
- **Red Barnet, Slet det:**
Når der er blevet delt krænkende eller grænseoverskridende billeder:
<https://redbarnet.dk/sletdet/> Her findes *slettevejledning. Ring/skriv for råd.*
- **Red Barnet m.fl.:**
Folder til unge "Nøgen på nettet" (rev. 2017) kan lægges på biblioteket eller uddeles m.m. :
http://www.dfi.dk/boern_og_unge/medieraadet-for-boern-og-unge/videncenter/guider-og-materialer/noegen-paa-nettet.aspx
Hæfte til fagfolk "Når børn og unge deler intime billeder på nettet" (2016) er udgivet i samarbejde med SSP-Samrådet, Center for Digital Pædagogik, Medierådet og Det Kriminalpræventive Råd. Bestil eller download:
<https://redbarnet.dk/skole/sikkerchat/materialer-om-online-konflikter/>
Folder til fagfolk og plejefamilier "Sårbar og søgende" (2015) Viden og redskaber ift. udsatte unge: <https://redbarnet.dk/media/1158/saarbar-og-soegende.pdf>
- **Medierådet for Børn og Unge:**
Antologi (2016) "Sex, hævn og video - børn og unges deling af intimt billedmateriale"
<https://ereolen.dk/ting/object/870970-basis%3A52673054#> (Som E-bog. 200 kr. ved køb)
- **Red Barnet, Stop børneporno og seksuelle overgreb:** *Anmeld billeder og film* med seksuelt misbrug af børn og andet skadeligt indhold: <http://stopdigitaleovergreb.nu/redbarnet/>
Seksuelt overgreb m.m.:
<https://redbarnet.dk/om-red-barnet/materialer/fagboeger-og-artikler/>